

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

За матеріалами проведення науково-практичного семінару «Логопедичний масаж як складова нейродинамічного моделювання мовлення» вченими відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України 15 лютого 2020 р., м. Хмельницький, Україна

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-3-4>

ДАНІЛАВІЧЮТЕ Еяна Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Анотація. У сучасній інтерпретації наукове дослідження набуває значення, коли його результати використовують не лише в теорії, а й змінюють практику. На перший план виступає механізм упровадження теоретичних розвідок у сферу, що потребує їх практичного використання. Упровадження традиційно відбувається через форму матеріального втілення педагогічної інновації, водночас усе більшої популярності набуває організація і проведення тематичних заходів. Репрезентовано досвід упровадження у практику педагогічної новачки шляхом проведення науково-практичного семінару. Доведено переваги такого формату представлення і перевірки результатів наукових розвідок: безпосередній

контакт з потенційним споживачем наукового продукту, можливість критично його оцінити, внести своєчасні корективи щодо вдосконалення тощо. Розкрито мету, результативність, представлено висновки, квінтесенція яких полягає у потужності зазначеного тематичного заходу, що підтверджується можливістю набуття навичок сучасного професійного мислення учасниками семінару, розширення кола науково-експериментальних майданчиків науковцями. Але все це потребує створення специфічних умов, на яких зосереджено увагу: детальний, простий, цікавий виклад сутності теоретичних засад; створення проблемних ситуацій, можливість опори на власний практичний досвід.

Ключові слова: взаємодія теорії і практики; відділ логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України; науково-практичний семінар; логопедичний масаж; нейродинамічне моделювання мовлення.

Приблизно кожних 20 років у світі відбувається зміна поколінь, нові цінності приходять на зміну старим, дещо іншим стає склад розуму, поступово назріває потреба у прийнятті нових життєвих пріоритетів, проте мудрість, накопичена людством, не втрачає своєї актуальності. Влучні слова Томаса Едісона є яскравим прикладом такого твердження: «Дуже легко робити незвичайні відкриття, але складно вдосконалити їх настільки, щоб вони отримали практичну важливість»

(Романець, 2007). У сучасній інтерпретації наукове дослідження набуває значення у тому разі, коли його результати використовуються не лише в теорії, а змінюють практику. Тому на перший план виступає механізм упровадження теоретичних розвідок у сферу, що потребує їх практичного використання.

Створення, застосування та поширення новачки, що є результатом наукового дослідження у галузі навчання і виховання, носить назву педаго-

гічної інновації. Її упровадження традиційно відбувається через форму матеріального втілення (наприклад, державний стандарт, навчальну програму/посібник, методичні рекомендації, різноманітні засоби навчання), а також шляхом організації і проведення тематичних заходів (конференцій, наукових/методичних семінарів, вебінарів, лекцій, майстер-класів, курсів підвищення кваліфікації тощо). Саме останні дають змогу встановити безпосередній контакт із потенційним споживачем наукового продукту — педагогом-практиком, почути думки колег. Такий формат упровадження результатів дослідження має чимало переваг: репрезентація поточних результатів дослідження (яке на момент виступу може все ще тривати), завдяки чому науковець отримує як схвальні відгуки, так і критичні; можливість перекопатися в абсолютній новизні власного винаходу або, навпаки, визнати її відносність; уточнити винахідницькі «дрібниці», від майстерності тлумачення яких залежить точність розуміння споживачами глибини винаходу; адекватно оцінити технологію подачі інновації, чіткість викладу якої корелює зі ступенем інтенції її застосування практиками; за необхідності своєчасно внести відповідні корективи; врахувати пропозиції і спрямувати подальший хід дослідження у належному напрямі. Ось чому вчені відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України надають великого значення проведенню таких заходів.

Один з наукових інтересів і вагомих аспектів діяльності вчених відділу полягає у створенні технології нейродинамічного моделювання мовлення та дрібної моторики рук, яка є результатом багаторічної наукової і практичної роботи з дітьми з дитячим церебральним паралічем

(ДЦП), зокрема в контексті програми «Рука-мозок». У рамках програми передбачено організацію спільних з кафедрою спеціальної педагогіки Інституту педагогіки у складі університету ім. Я. Коменського (м. Братислава, Словаччина) досліджень і надання логопедичної допомоги дітям із ДЦП та їхнім батькам на базі санаторію «Татранська Котліна» (Високі Татри, Словаччина), що висвітлено у закордонних і вітчизняних публікаціях. Сутність подальшого дослідження полягає в експериментальній перевірці, теоретичному аналізі та узагальненні результатів застосування технології з метою надання логопедичної допомоги дітям з різними порушеннями мовленнєвого розвитку, основою яких є органічне ураження головного мозку. Одним із потужних інструментів зазначеної технології виступає логопедичний масаж, який розглядається у ракурсі концепції нейродинамічного моделювання мовлення, що потребує спеціальних знань і підготовки фахівців.

15 лютого 2020 р. у м. Хмельницькому, на базі дошкільного закладу «Джерельце», відбувся черговий науково-практичний семінар ступеневої підготовки фахівців «Логопедичний масаж як складова нейродинамічного моделювання мовлення». У заході взяли участь 56 учителів-логопедів закладів освіти м. Хмельницького та Хмельницької, Житомирської, Кіровоградської областей.

Мета заходу полягала в отриманні знань про сучасне науково-практичне підґрунтя сутності й застосування логопедичного масажу (опанування прийомів і способів використання) у практиці нейродинамічного моделювання мовлення.

Відповідаючи на потреби практиків, було передбачено обговорення стратегії аналізу мовленнєвих порушень, спрямованої на визначення

Порушення мовлення

Фізична складова Психічна складова Особистісна складова Соціальна складова

Біо-психосоціальна модель розвитку мовлення

Біо-психосоціальний алгоритм становлення функції мовлення

1

Загальна моторика **Дрібна моторика**

Метод НДКД

2

4 Тонус м'язів

Алгоритм міркувань щодо застосування логопедичного масажу

3

Нейродинамічне моделювання

Алгоритм міркувань щодо застосування логопедичного масажу

4

Послаблення контролюючого впливу центрального моторного нейрона нижнього відділу передніх центральних звини кори великих півкуль

↓

у ядрах черепно-мозкових нервів різко підвищується активність за рахунок їх вродженого механізму

Псевдобульбарна форма дизартрії

5

Поверхні й глибинні м'язи

Варіативність модусу

Модус 1 логопедичного масажу

6

Лімфатичні вузли голови і шії

Модус 1 логопедичного масажу

7

Скупчення лімфатичних судин

Модус 1 логопедичного масажу

8

Розтирання (embrocation)

- Виконується з певною силою тиску з метою зсування та деякого розтягування тканин подушечками вказівного, середнього пальців, ребром долоні, цілою долонею, тильним боком зігнутих у кулак пальців у прямому й спіралеподібних напрямках

Модус 2 логопедичного масажу

Приєднуються волокна іннервації слюзо-, слино- виділення і смакового аналізатора

Порушення подачі нервового імпульсу (лицевий нерв)

Порушення подачі нервового імпульсу (блукаючий нерв)

Розтирання (embrocation)

- Швидко розвивається відчуття тепла, посилюється кровообіг, поліпшуються процеси тканинного обміну і живлення. При інтенсивному розтиранні в місцях виходу нервів і за їхнім ходом знижується збудливість, **підвищується тонус.** Використовується для малих, обмежених ділянок окремих м'язових груп.

Модус 2 логопедичного масажу

механізмів їх виникнення, а також подальшого врахування з метою добору *індивідуальних прийомів* логопедичного масажу в системі *нейродинамічного моделювання мовлення*. Результативність заходу полягала у тому, що учасники семінару мали змогу:

- отримати уявлення про нейропсихологію мовлення у світлі останніх досягнень науки і практики логопедії: дізнатися про біопсихосоціальний алгоритм становлення функції мовлення, а також динамічний зміст онтогенезу мовлення як складову розвитку організму дитини;

- усвідомити сутність поняття «нейродинаміка»: дослідити взаємозв'язок загальної та мовленнєвої моторики в умовах звичайного та порушеного розвитку, обговорити роль пластичності й компенсації у розвитку організму дитини, ознайомитися з умовами створення позитивних нейродинамічних змін як основи компенсації мовленнєвого дефіциту;

- отримати первинний досвід аналізу порушень мовлення з точки зору нейродинаміки: навчитися виявляти механізм певного порушення мовлення і проектувати відповідну стратегію його подолання, визначати місце масажу і його мету

як нейродинамічного інструментарію у системі логопедичної роботи;

- ознайомитися з прийомами («модусами» в нашій термінології) логопедичного масажу: здійснювати їх адекватний відбір, презентувати власну технологію застосування у контексті супервізії колективного створення стратегій моделювання мовлення.

Незважаючи на те, що попереду планується семінар-тренінг, який поповнить та завершить зміст ступеневої підготовки фахівців і буде присвячений отриманню первинного досвіду *самостійного використання* обраних прийомів логопедичного масажу відповідно до механізму порушень і визначеної стратегії нейродинамічного моделювання мовлення, вже можна зробити корисні для перебігу й опису нашого наукового дослідження *висновки*:

- ефективність взаємодії педагогічної теорії і практики залежить не лише від ступеня розуміння вчителями-логопедами суто практичних методів і прийомів сучасного інструментарію, а потребує ретельної підготовки науковців щодо детального, простого, цікавого викладу *сутності теоретичних засад*. Це потрібно для кращого

усвідомлення їх новаторського змісту, що уможливує здійснення потужного впливу на формування сучасного професійного мислення шляхом створення проблемних ситуацій. У таких ситуаціях учасники заходу (з опорою на власний досвід) мають змогу зробити необхідні висновки і перевести отримані знання зі статусу «активно усвідомлених» до таких, що «змінюють свідомість», налаштовуючи на подальші власні винаходи;

- опора на власний практичний досвід учасників і ведення заходу у формі постійного діалогу провокує на продукування інколи «неочікуваних» науковцями і навіть «незручних» запитань, що дає змогу побачити або нові грані інновації, або визнати необхідність подальшого вдосконалення продукту, що має однозначну користь для кінцевого варіанту наукової розробки;

- різноманітний досвід (надання логопедичної допомоги дітям з різними мовленнєвими порушеннями) і його коментування учасниками семінару дало змогу дійти висновку про дореч-

ність апробації представленої технології у роботі з дітьми, які не мають органічних уражень головного мозку, а відповідних фахівців *запросити до професійного співробітництва для подальших науково-експериментальних розвідок.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Данілавичюте, Е.А. (2015). Нейродинамічна основа моделювання мовлення та дрібної моторики в контексті комплексної технології надання допомоги при ДЦП. *Особлива дитина: навчання і виховання*, (4), 8–16. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DLog_2015_4_3
- Романець, Д. (2007, 10 лютого). «Немає нічого, що не можна було б удосконалити». *Україна молода*. <https://www.umoloda.kiev.ua/number/856/169/31162/>
- Danilavichutie, E. (2015). Neurodynamic strategy of speech disorders negotiation at children with CP. In *Osoby so zdravotnym znevychodnenim v kontexte súčasnej špeciálnej pedagogiky a súvťažných vied* (pp. 765–774). Bratislava: Iris.
- Danilavichutie, E. (2017). Neurodynamic approach to speech modeling in cerebral palsy. *Forum logopedyczne N25* (pp.165–174). Katowice: Polskie Towarzystwo Ljgopedyczne Oddział Śląski.

INTERACTION OF PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE

Based on the materials of the scientific and practical seminar “Logopedic Massage as a Component of Neurodynamic Modelling of Speech” organized by the Speech Therapy Department researchers of the Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, February 15, 2020, Khmelnytskyi, Ukraine

Eliana Danilavichutie

DSc in Pedagogy, Senior Researcher, Head of the Speech Therapy Department, Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. Nowadays research becomes important when its results are used not only in theory but it changes the practice. The mechanism of implementing theoretical findings in the sphere of their practical usage comes to the fore. Implementation traditionally is conducted through the material embodiment of pedagogical innovation, at the same time organising and holding thematic events gains its popularity. The experience of implementing pedagogical innovation through conducting a scientific and practical seminar is represented. The advantages of this format of presentation and verification of research findings' results are revealed: the presence of direct contact with a potential consumer of a research product; the possibility of its critical evaluation, making necessary timely adjustments for improvement, etc. The purpose, effectiveness, conclusions are revealed, the quintessence of which lies in the power of the specified thematic event, that is confirmed by the possibility of acquiring the skills of modern professional thinking by the seminar participants, the expansion of the range of scientific and experimental sites by researches. Nevertheless, it requires the creation of specific conditions: a detailed, simple, interesting presentation of the theoretical principles' essence, creation of problem-based situations, possibility to rely on participants' practical experience.

Keywords: interaction of theory and practice; Department of Speech Therapy; Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and Psychology of NAES of Ukraine; scientific and practical seminar; speech therapy; neurodynamic modelling of speech.

Дата публікації: 12 травня 2020 р.